

Emlékezés egy proletár költőre

Húszegynéhány évvel ezelőtt feltűnt a jugoszláviai magyar irodalomban egy erőshangú költő, foglalkozására nézve munkásember, aki verseiben a dolgozó tömegek érdekeiért harcolt. Somogyi Pál volt ez a proletárköltő, akinek versei leginkább a szakszervezet lapjában, a Szervezett Munkásban jelentek meg. A magyar irodalom akkor még kialakulatlan volt a Vajdaságban, — a proletárdiktatúra még inkább. A szakszervezeteknek minden városban és nagyobb faluban kultúrotthonai voltak, gyakran rendeztek műsoros esteket is, amelyeken Somogyi Pál versei állandó műsorszámként szerepeltek. Talán csak az ő versei szóltak őszintén a dolgozókhoz, hiszen a műsor többi része erősen polgári ízű volt, kivénhedt népszínművek részleteiből, kávéházi kuplékból és műdalokból állt. A dolgozók többségét akkor még kispolgári ízlés és igény jellemezte, abban az időben még Ady is ismeretlen volt ezen a tájon, az emigráció forradalmának kikiáltott irodalma pedig a mindenáron való modernség vitustáncában annyira zavaros volt, hogy nem található utat a dolgozók szívéhez.

Somogyi Pál ki tudta magát vonni e formai moderne hatása alól, illetve inkább annak a szocialista költészetnek volt itteni képviselője, amely az első világháború előtt a Népszava körül kialakult. Ez a költészet, bár harcos ígéivel a forradalmat sürgette, szemléletében nem volt mentes bizonyos érzelgősségtől s ez olykor megnyilvánul Somogyi Pál verseiben is. Mégis egyszerű volt és érthető és a proletárokhoz szólt, így:

Köztetek vagyok.
Olyan egyszerűen,
mint Föld, Nap és Kenyér,
testvérként, mint test és vér,
teremtő nyomorgók harcos hitével,
gyermeki szeretettel,
mintha kalácsot gyúrnék tinéktek
fájóéhu családom: Dolgozók!

Körülbelül öt-hat esztendeig jelentek meg versei a Vajdaságban, »Átok-áldott tűz« címen egy kötetét is kiadta s néhány realista elbeszélése kivül egy egész estét betöltő drámát is írt, amelynek »A díj« volt a címe és számos proletár kultúrkörben előadták.

Drámájának egyszerű kis történetén sokat könnyeztek akkoriban, mert a polgári színdarabok mellett mégis új volt, munkásokról, elnyomottakról szólt. De 1929 január 6. után már nem lehetett előadni, a cenzúra betiltotta. Aztán már versei is csak a Vajdasági Írás című folyóiratban, az amerikai Uj Előrében és a moszkvai Uj Márciusban jelennek meg. A munkássajtó betiltása után sem dolgozik a vajdasági magyar napilapokban, nemcsak azért, mert nem hívják, hanem mert ezt nem tartia összeegyeztethetőnek harcos hitével.

Kitépném a szívem, ha csilingelő, búbajos verseket szülne azoknak,
 kik vad lármával rontanak rám.
 Cirógatni cinikus, pöffedt arcukat.
 kik arcomba bikacsökkal csapdosnak,
 édes csemegét dús asztalukra,
 kik könnyes éhségem könnyezve nevetik.
 Kitépném a szívem,
 ha mélysége gyémántját önekik teremni.

A diktatúra beállta után sokat zaklatja a rendőrség, munkájából elbocsájtják, nyomorral, betegséggel küzködik szegényes novízsádi lakásán. A forradalmi hang, mintha rezignációba csapna át, a derűs bizakodást felváltja benne a szomorúság. Ez időből való versei tete vannak a nehéz élet sikolyaival:

Sokat gondolok a tüdőbajosokra,
 mert ólomsúlyú nálunk a köd,
 lucskos fertő itt az utca,
 nehezebbek a gondmázsák
 és jaj, a külvárosban túlsók most
 a temetés...

Végül ezerkilencszázharmincegyben a rendőrség kiútasította. Bécsbe ment s néhány hónap után sikerült kijutnia álmai országába, a Szovjetunióba.

De itt Bácskában élt és írt a legnehezebb időkben nagy családjának, a dolgozóknak; illik megemlékeznünk róla, a magyar munkáskultúra előfutárjáról, s talán nem lenne anakronizmus összegyűjteni és kiadni írásait.

HERCEG JÁNOS

S Z E M L E

»KULTURNI ZSIVOT«

Szerbia kultúregyesületeinek szövetsége »Kulturni Zsivot« (Kultúrélet) címen folyóiratot indított, amelynek első száma márciusban jelent meg. A »Kulturni Zsivot« a zágrábi »Kulturni Radnik« és a lyublyanai »Obzornik« mellett a harmadik folyóirat, amelyet a kultúregyesületek köztársasági szövetségei indítottak meg azért, hogy még élénkebben és közvetlenebbül hathassanak kulturális és közművelődési munkánk helyes irányítására. Makedóniában »Kulturni Zsivot« címen adnak ki havonta megjelenő folyóiratot, a korábban kulturális-tájékoztató lapként megjelenő szarajevói »Odjek« pedig ma már Bosznia és Hercegovina kultúr-

egyesületei szövetségének közlönye. Ezzel a kultúregyesületek valamennyi szövetségének — Crnagorát kivéve — megvan a maga folyórata vagy lapja. Ezek közvetlenül támogatják a szövetségeket mindazoknak a feladatoknak megoldásában, amelyeket a szövetségek a Népront kulturális munkájának átvállalásával és az összes tömegszervezetek (AFZs, ifjúság, szakszervezetek) kulturális tevékenységének egyesítésével magukra vállaltak.

Dobrica Csósziics vezércikke a »Kulturni Zsivot« első számában világosan kijelöli ezeket a feladatokat. A szövetség első és alapvető feladata — hangsúlyozza a vezércikk — kultúregyesületek létesítése azokban a falvakban, amelyekben eddig nem